

Man måste bättre väga in kulturhistoriska hänsyn när man ska pröva lagligheten och tillstånden för äldre vattenanläggningar, menar länsantikvarie Heidi Vassi. Vartorps kvarn är exempel på en anläggning som har stora värden.

FOTO: URBAN NILSSON

Kulturmiljöer riskerar utarmas

● 10 000 kulturhistoriska anläggningar riskerar att rivras ut när dammar, sågar och kvarnar ska miljöprövas efter dagens krav.

VÄXJÖ. Smålandsposten har i ett flertal artiklar belyst situationen för den småskaliga vattenkraften och de nya kraven som ställs på dessa anläggningar.

I botten ligger EU:s vattendirektiv och ett regleringsbrev från regeringen som innebär ökad tillsyn på vattenanläggningar.

– Väldigt många hör av sig och är oroliga, konstaterar Heidi Vassi, länsantikvarie vid länsstyrelsen i Kronoberg.

I vattenverksamhetsutredningens delbetänkande beskrivs hur äldre tillstånd och rättigheter ska hanteras. Det blir en krock mellan olika lagar, där en kulturmiljö kan dyka som ett miljöproblem. Ett skäl kan vara vandringshinder för fisk.

Utredningen föreslår att "äldre tillstånd ska prövas på nytt som om de vore nya verksamheter".

Denna skrivning har fått

stark kritik från Riksantikvarieämbetet.

Om en äldre vattenanläggning inte lever upp till dagens miljökrav ska den rivras ut. Och man talar även om att återställa en miljö till ursprungligt skick.

– Det är orealistiskt. Det känns som en tankekurpa, säger Heidi Vassi.

Hon konstaterar att de kulturhistoriska aspekterna vid vattenmiljöerna har hamnat i skymundan. Människor har i alla tider haft ett starkt förhållande till vattensystemen. Det är en del i vår kultur och historia.

– Vi har utnyttjat vattendragen lika mycket som skogen. Och här finns spår och inslag i landskapet som vittnar om detta. Det kan vara flötningsleder, fornlämningar, med mera. Men det behövs mer kunskap. Därför pågår inventeringar runt om i länen.

En omfattande kulturhistorisk inventering leds av antikvarien och arkeologen Karl-Oskar Erlandsson, vid länsstyrelsen i Blekinge. Tre län samverkar, Kronoberg, Blekinge och Skåne, och arbetet går ut på att besöka och beskriva intressanta miljöer utefter vattendragen.

– Inventeringen har pågått sedan 2014 och vi brukar beta av tre till fyra vattendrag om året, säger Karl-Oskar Erlandsson.

I Kronobergs län har bland annat Prästebodaån, Badebodaån, Mörrumsån och Kårestadsån genomgått denna kulturhistoriska inventering

– Vi försöker få en så samlad bild som möjligt. De flesta som visar upp sina miljöer är väldigt rädda om området och måna om sina gamla byggnader.

Men här finns också en stark oro över vad som kommer att ske med an-

Tjurkö kvarn i Agunnaryd drivs av hembygdsföreningen. Här samlas varje år byborna till festligheter med en kvarndag. Kvarnen har funnits i flera hundra år och ligger i en kulturhistoriskt intressant miljö. Driften upphörde 1954.

läggningarna. Blir det en tillsyn med miljöprovning riskerar flera anläggningar att rivras ut.

– Största problemet vid utrivning är att det saknas pengar. Enskilda ägare har inte dessa medel, säger Karl-Oskar Erlandsson.

Riksantikvarieämbetet framhåller i sin färska

rapport "Kulturmiljöer vid vattendrag" att det borde skapas en statlig fond för stödja vattenverksamheter i prioriterade kulturmiljöer. Dessutom måste kulturmiljöer vägas in i högre grad vid miljöbalksprövningar.

Riksantikvarieämbetets bedömning är att det finns runt 10 000 kulturhisto-

riska objekt som kan beröras av förelägganden eller omprövning av tillstånd. I sydöstra Sverige kan det handla om 2 000 anläggningar, enligt Karl-Oskar Erlandsson.

TEXT
JAN BÅRTÅS
jan.bartas@smp.se
0470-77 06 16